

**Redegørelse for Folketingets Kirkeudvalg
vedr. de læremæssige konsekvenser af
Folkekirkens tilslutning til Porvoo-Erklæringen
onsdag den 1. september 2010**

1. *The Porvoo Common Statement* (Fællesudtalelse fra Porvoo) fra 1992 er resultatet af en lang læresamtale mellem anglikanske og lutherske kirker i det nordlige Europa. Den er en læreoverenskomst og således et dokument, der tilkendegiver en så substantiel og omfattende læremæssig enighed mellem de deltagende kirker, at der mellem disse herefter består kirkefællesskab med heraf følgende nadverfællesskab og mulighed for gensidig udveksling af gejstlige. Porvoo-dialogen er således først og fremmest et projekt til tilvejebringelse af en dogmatisk enighed (konsensus) som forudsætning for et fuldt kirkeligt fællesskab mellem de samtalende kirker.¹
2. Traditionelt har der ikke været meget i anglikansk og luthersk lære, der kan betegnes som egentligt kirkeadskillende og derfor stiller sig hindrende i vejen for det nævnte kirkefællesskab. Det er sådan set ikke så overraskende, idet både anglikanisme og lutherdom jo har sin historiske baggrund i det 16. årh.s reformation og generelle oprør mod Romerkirken.
3. I overensstemmelse hermed og næppe overraskende hævder Porvoo-udtalelsen da også dogmatisk enighed på næsten alle væsentlige punkter af den kristne lære: anerkendelsen af de gammel- og nytestamentlige kanoniske skrifter som det tilstrækkelige, inspirerede og autoritative vidnesbyrd om Guds åbenbaring i Kristus, desuden anerkendelse af de oldkirkelige bekendelser Nicænum og Apostolicum – alt sammen til bevidnelse af evangeliets budskab om, at Gud i Kristus har elsket og forløst verden. Hertil kommer, at anglikanisme og lutherdom er enige om sakramenterne dåb og nadver og kan tilslutte sig en forståelse af kirken som „et tegn på, redskab for og en forsmag på Guds Rige”, selv om den på den anden side også altid „har behov for reform og fornyelse” (§ 32 f).
4. På ét punkt har der imidlertid altid hersket uenighed mellem lutherske og anglikanske kirker, nemlig med henblik på forståelsen af det

¹ Det er væsentligt at gøre sig klart, at Porvoo-dialogen er en læresamtale. Det siger først og fremmest noget om, at Porvoo-projektets fædre i høj grad tager dogmatiske spørgsmål alvorligt – også der, hvor de for en overfladisk betragtning forekommer at være spidsfindige og måske har en mindre indlysende appel til moderne mennesker. Man kan altså ikke fx berolige kritikere af tilslutningen til Porvoo med en henvisning til, at de mange læremæssige detaljer jo alligevel ikke betyder noget. Selvfølgelig betyder de noget! Ellers ville der jo ikke være nogen grund til at gennemføre en hel læresamtale. Og mener man, at dogmatiske spørgsmål er uvedkommende og utidssvarende (hvilket man selvfølgelig kan mene), så kunne man jo passende undgå at give sine drøftelser læresamtalens form.

kirkelige embede, specielt bispeembedet. De to konfessioner er ikke uenige om, at et kirkeligt embede er nødvendigt, nemlig til at forkyn-
de evangeliet og forvalte sakramenterne. De er heller ikke uenige om,
at en overordnet tilsynsmyndighed er nødvendig, hvis der skal være
orden og skik på kirken i det konkrete liv. Hvad de derimod som sagt
stadig i vidt omfang har været uenige om, er det specifikke bispeem-
bede, der efter anglikansk opfattelse hører med til selve det at være
kirke og er tegn og symbol på, at den pågældende kirke står i det,
teologerne kalder apostolsk succession, mens det efter luthersk over-
bevisning er et embede, en kirke kan have eller ikke have. Tilsyns-
embedets almindelige nødvendighed er anglikanere og lutheranere som
anført enige om, men om dette embede nødvendigvis skal indehaves
af biskopper, er efter luthersk syn underordnet.

5. At en kirke står i apostolsk succession, betyder på almindeligt dansk,
at den forkynder det oprindelige evangelium, der hidrører fra Jesus af
Nazareth og fortsattes af apostlene. I den forstand er den apostolske
succession naturligvis livsnødvendig for, at en kirke med rette bærer
kristennavnet. Nu kædes som sagt ifølge anglikanismen denne suc-
cession sammen med bispeembedet, der overdrages ved bispeordina-
tionen fra den ene biskop til den næste. I lutherdommen er den apo-
stolske succession ikke afhængig af bispeembedet, men alene af, om
sakramenterne forvaltes og evangeliet forkyndes til synderes tilgivelse
og frelse af tro alene. Her er det ikke bispeembedet, men ordets
forkyndelse, der sikrer den apostolske efterfølgelse.
6. Denne forskel i synet på den apostolske succession medfører en for-
skel i forståelsen af kirken og kirkens enhed. I lutherdommen er det
alene evangeliets rette forkyndelse og sakramenternes forvaltning i
overensstemmelse med Guds ord, der indikerer, hvor kirken er. Efter
anglikanismens mening hører bispeembedet derimod også væsens-
mæssigt med til det at være kirke, så en kirke kun er sand kirke, hvis
og når den også besidder et bispeembede.² For forståelsen af kirkens
enhed indebærer dette, at lutherdommen kan have kirkefællesskab med
en hvilken som helst anden kirke, hvis den forkynder evangeliet rent
og rækker sakramenterne ret. I modsætning hertil vil anglikanismen
hævde, at den kun kan have kirkefællesskab med en anden kirke, hvis
denne foruden evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning
også har bispeembedet, der således bliver nødvendigt for kirkens enhed.
7. Til trods for denne væsentlige forskel mellem anglikanisme og luther-
dom hævder Porvoo-erklæringen overraskende nok en så vidtgående
overensstemmelse i netop synet på bispeembedet, at et (fuldt?) kirke-
fællesskab bliver muligt. Det er på dette punkt, at Porvoo angiveligt
repræsenterer et gennembrud. Tekstens udredninger om „bispeembedet
som et tegn på vor vilje til at fastholde kontinuiteten i Kirkens apo-
stolske liv og vidnesbyrd” er imidlertid så dunkle og intransparente,

² Dette såkaldte historiske episkopat anses af toneangivende anglikanske teologer som
et punkt, hvorom der ikke kan forhandles.

at det bliver vanskeligt at gennemskue, hvad de egentlig går ud på.³ Meget forkortet ser det hele ud til at indebære, at den anglikanske kirke anerkender de lutherske kirker (heriblandt Folkekirken), der som anglikanismen i formel forstand har et bispeembede (men som ovenfor anført i en helt anden betydning), og går med til at indgå kirkefællesskab med dem i en forventning om, at dette fællesskab i løbet af en overskuelig fremtid vil få også vor kirke til at acceptere det historiske episkopat. Forenklet udtrykt: Porvoo Statement giver mellem linierne mere eller mindre tydeligt udtryk for, at en luthersk kirke som Folkekirken kun kan regne med anglikansk anerkendelse, hvis den er så venlig at overtage det historiske episkopat.

8. Nogle vil mene, at dette er en uvenlig tolkning af Porvoo. Jeg mener imidlertid at finde støtte for den ved at sammenligne Porvoo-teksten med to andre tekster, der er fremgået af anglikanismens dialoger med andre protestantiske kirker, der er umiddelbart sammenlignelige med Folkekirken, og som derfor har det samme embedssyn og den samme forståelse af tilsynsembedet, der hos dem imidlertid ikke betegnes som bispeembeder, men fx kirkepræsidentembeder: *Meissen Agreement* (1988; med de tyske protestantiske kirker) og *Reuilly Common Statement* (2001; med de franske protestanter). Disse dokumenter er på længere stræk helt ind i formuleringerne identiske med Porvoo-teksten, men afviger fra denne ved at afvise fuldt kirkefællesskab, fordi disse kirker ikke besidder bispeembedet. Hvis anglikanerne virkelig accepterede det danske bispeembede, ville de naturligvis også have anerkendt de hermed teologisk kompatible franske og tyske tilsynsembeder. Når de ikke gør det, hænger det selvfølgelig sammen med, at de, når det kommer til stykket, afviser at anerkende andre former for bispeembedet end deres eget (det historiske episkopat) eller i dette tilfælde et luthersk, der som følge af Porvoo-tilslutningen er stærkt på vej til at blive identisk med det anglikanske.
9. Deraf kan sandsynligvis drages den slutning, at Folkekirken tilslutter sig Porvoo på et særdeles uklart og uigennemskueligt grundlag og på en måde bliver vildledt til at slå ind på en vej, der efter alt at dømme ikke kan undgå at føre den i klart højkirkelig retning og dermed til en sandsynlig kollision med dens egen bekendelse. Dette ville i og for sig ikke være det værste. Man har naturligvis lov til at nå til en anden teologisk konklusion end bekendelsen, men så må man også tage opgøret med bekendelsen og gøre sig klart, hvad man gør, når og hvis man giver sig i kast med det. Hvad derimod ikke er tilrådeligt, er at lade, som om der ingen teologiske problemer er, når man tilslutter sig Porvoo. Man har lov at arbejde for, at Folkekirken overtager det anglikanske embedssyn og det historiske episkopat, men at lade, som om tilslutningen til Porvoo er embedsteologisk neutral og uproblematisk,

³ En nærmere, detaljeret analyse af Porvoo's formuleringer må jeg i nærværende sammenhæng se bort fra, hvorfor jeg nøjes med at henvise til, hvad jeg andetsteds har skrevet herom.

er i bedste faldt naivt og i værste fald uhæderligt. Så længe de teologiske implikationer af en tilslutning til Porvoo er uafklarede, plæderer jeg derfor for at stille beslutningen herom i bero, indtil vi har fundet ud af, hvad vi skriver under på. Hvis vi tager del i en teologisk læresamtale, må vi også tage de teologiske spørgsmål alvorligt. Ellers kan vi lige så godt med det samme åbent beslutte os for ikke at spille tiden med teologiske sysler.

10. Jeg er bevidst om, at de teologiske spørgsmål primært interesserer Folketingets Kirkeudvalg i det omfang, hvori de måtte have kirkeretlige konsekvenser. Jeg har vanskeligt ved at se, at de under visse omstændigheder kan undgå at få det. Jeg vil illustrere det med fx følgende tankeexperiment⁴: Medlemskabet af Porvoo-Fællesskabet indebærer ikke blot en generel anerkendelse af de respektive kirkelige embeder, men også, at teologer fra de to traditioner konkret vil kunne udøve præstetjeneste i begge kirkesamfund. Hvordan vil man i påkommende fald forholde sig, hvis en anglikansk teolog med uddannelse fra et engelsk universitet melder sig som ansøger til et embede i Folkekirken? Akademisk vil der under alle omstændigheder skulle foretages en ækvivalensvurdering (normalt ved det teologiske fakultet i København), der i bedste fald og typisk resulterer i, at vedkommendes teologiske uddannelse godkendes med det forbehold, at han/hun underkaster sig en supplerende prøve i visse fag, herunder normalt dansk kirkehistorie for at give den ansættende myndighed en rimelig sikkerhed for, at ansøgeren har et minimum af kendskab til den danske kirkelige og teologiske tradition. Næste og afgørende fase i en eventuel ansættelsesprocedure bliver en kirkelig prøvelse af kandidaten, der normalt ender med biskoppens meddelelse af kollats. Hvorledes vil man sikre, at en anglikansk teolog, der selvfølgelig som sådan tænker anglikansk og dermed på et afgørende punkt, nl. med henblik på embedsteologien og specielt forståelsen af bispeembedet, vil være på kollisionskurs med Folkekirken's bekendelse, vil kunne udøve sin præstetjeneste i troskab mod denne kirkes bekendelsesmæssige grundlag – uden at skride til reordination, hvilket jo er imod hele Porvoo-dokumentets ånd? Og biskoppen har ingen kompetence til at meddele kollats i modstrid med den lutherske bekendelse. Jeg har ingen løsning på dette og andre lignende spørgsmål, og jeg tvivler på, at der er nogen, der p.t. har det. Just derfor ville jeg anse det for en usædvanlig god idé at være på forkant med udviklingen og at få sådanne teologiske og kirkeretlige problemer gennemarbejdet og drøftet, inden man skridter til Folkekirken's tiltrædelse af Porvoo-Erklæringen.

Peder Nørgaard-Højen

⁴ Se hertil og til de sandsynlige embedsteologiske konsekvenser af Folkekirken's Porvoo-tilslutning min dokumentation *Porvoo Fællesskabet. Den skjulte debat om Porvoo i Folkekirken's Mellemkirkelige Råd Foråret 2010*, s. 61 ff, specielt anm. 16.